

Per.
Lat
020

LATIN NYELVŰ LAP A TANULÓ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

Prodit Budapestini, I. Verpeléti-út 22. decies in anno.
Pretium praesolvendi annum 4 pengő 80 fillér.

Megjelenik Budapesten, I. Verpeléti-út 22. tízszer egy
évben. Előfizetési ára évi 4 pengő 80 fillér.

«Eversa¹ domo intentatus² reipublicae status manere
potest: urbis ruina penates omnium trahat secum necesse
est» ... (Val. Max. V. 6.)

Pridie Nonas Octobres

anni 1849. dies ille nefastus est, quo octoginta annis ante duces illi tredecim, aman-
tissimi patriae, latro-
num modo: carnificis
manu³ in munitio-
nibus Aradiensibus im-
meritae mortis con-
demnati sunt.

Fortissimi nostri mi-
lites multas clades ho-
stibus in bello pro
libertatesuscepto⁴ affe-
rentes, tandem vi mai-
ore oppressi, superati
sunt. Optimus quisque
Hungarorum aut inter-
fecti, aut in vincula
coniecti sunt. Sed vin-
dices libertatis⁵ sangui-

nem sanctum pro pa-
tria haud frustra effu-
derunt!⁶

Nam ex illo sanguine
fruges amplissimae fu-
sae,⁷ quae amorem pa-
triae nos docebant
semperque docebunt.

At videte, nostra
tempora quam sint
illis simillima!

Tunc patria pro-
culcata⁸ dies ultionis⁹
horrendos perpetieba-
tur: vae erat victis,
nobis. Nunc autem
Hungaria mutilata,¹⁰
pars incolarum in di-
tionem¹¹ peregrinorum
redacti lingua, scho-
lis, libertate spoliati

¹ feldűl ² érintetlen ³ hóhér kéztől ⁴ vállal ⁵ a szabadság védelmezői ⁶ pazarol ⁷ terem ⁸ letapos
⁹ bosszú ¹⁰ megsemmisítve ¹¹ fennhatóság.

vitam miserrimam vivunt. Circa ubique hostes. Nemo, cui confidamus. Re vera dicere possumus: «Una salus victis: nullam sperare salutem!»

Sed mors in resurrectionem mutabitur, quam credimus et speramus obsecrantes Deum quotidianis precationibus.

Memoria ducis Iulii Haynau tristi perpetuitate in historia fruetur. *Alter Herostratus est*, qui pro templo Artemidis aliud templum pulcherrimum atque sanctissimum: *templum Libertatis* manu flagitiosa incendit, ut nomen aeternum apud posteros assequeretur.

Cum ingenti gratia meminimus illorum, qui patriam «usque ad perniciem suam» coluerunt, ostendentes: mors pro illa quo modo sit ferenda. Et, si patria nos quoque vocabit, simus digni illis!

Non contristabit iustum quidquid et acciderit: impii autem replebuntur malo.

L. Coelii Lactantii Firmiani vita.

Ubi et quo tempore Lactantius natus sit, res omnino dubia. Ex Hieronymo (De viris illustribus 80.) constat discipulum fuisse eum Arnobii rhetoris, qui Siccae declamando¹ iuvenes erudiebat. Diocletiano imperatore Nicomediae cedit, ubi rhetoricam docuit, sed penuria² discipulorum ad scribendum se contulit. Senex magister Caesaris Crispi, filii Constantini in Gallia fuit.

Lactantius operibus tam clarum nomen consecutus est, quod haud cuiquam contigerit.³ «Christianus Cicero» merito est appellatus. Doctrina eius et docendi ratio⁴ maxime ex his ipsius verbis perspicui possunt (VII. c. 27. Divinarum institutionum): «... ad metam provecti⁵ superest, ut exhortemur omnes ad suscipiendam cum vera reli-

De Sertorio.

Sertorius vir acer¹ egregiusque dux erat, qui sorte iniqua² et odio Sullanorum sollicitatus ingenium splendidissimum³ adversus patriam convertit.

Milites eius semper et ubique fortissimi, fortiter pro eo pugnabant etiam temporibus difficillimis.⁴ Hanc fidem dux omnibus rebus, etiam mendaciis et somniorum simulatione⁵ in militibus superstitionis⁶ auxit, si qua res postulavit. Credulitas militum Sertorio in magnis rebus magno usui fuit. Multis proeliis superatus nemo umquam ab eo descivit,⁷ quod sane mirum, si reputamus,⁸ quot nationes partes eius secuti sint.⁹ Id enim genus hominum mobilissimum est.¹⁰

Lusitanus quidam cervam albam eximiae pulchritudinis et perniciosissimae celeritatis¹¹

¹ tetterős ² mostoha sors ³ éles elméjét ⁴ legváltáságosabb időkben ⁵ álomlátások színlelésével ⁶ babonás ⁷ pártolt el tőle ⁸ ha meggondoljuk ⁹ állott a pártján ¹⁰ a legingatagabb ¹¹ rendkívül gyors.

gione sapientiam, cuius vis et officium in eo vertitur,⁶ ut contemptis terrestribus et abiectis erroribus, quibus antea tenebamur, fragilibus servientes et fragilia concupiscentes ad aeterna coelestis thesauri praemia dirigamur».

Teste⁷ Eusebio (Chron. ad annum 318) tanta paupertate cruciatur, ut plerumque etiam necessaria ei deessent. E vita sub Constantino emigravit, sed ubi mortem obierit, in dubio est.

Specimen, quod in hoc numero proferimus, ex libro: «De mortibus persecutorum»⁸ sumptum. In hoc opere Lactantius exponit, quibus poenis Deus in eos vindicet,⁹ qui maiestatem eius violaverint, templa sancta everterint,¹⁰ iustos Sanctae Ecclesiae excarnificaverint.¹¹

¹ szóoklásra ² hiány ³ jutott ki, sikerült ⁴ tanítása és iránya ⁵ célunkhoz eljutván ⁶ lényeges szövege arra irányul ⁷ tanúsága szerint ⁸ a (keresztények) üldözőinek (különbé) halálneméről. (A cím értelmét a következő mondat világítja meg.) ⁹ torolja meg, bünteti meg ¹⁰ felforgat, rombadönt ¹¹ (kegyetlenül) megölték.

De venatione Calydonia.

Videtis hanc picturam pueri? Videre potestis aprum ingentem, cui caput de collo ademptum¹ vir virgini cuidam offert. Iuxta sunt tres viri, qui oculos torvos in iuvenem coniciunt.²

Aper est clarissimus ille Calydonius, heros cum capite suis Meleager, virgo autem nominatur Atalanta, viri irati sunt Thestyades, avunculi Meleagri.

Advertite animos, narrabo vobis historiam!

Fuit olim in Aetolia rex potentissimus, cui nomen Oeneus impositum est.³ Uxor eius Althea nominata est. Quae cum post nonnullos annos filium, Meleagrum, peperisset, apparuerunt Parcae stamina fatalia nentes⁴ et stipitem in foco ponentes⁵ oraculum de infante dixerunt:

«Tempora eadem damus hoc ligno tibi- que o modo nate!»

Tunc deae ex- ceserunt.

Tremens et pavida eripuit mater ab igne ramum flagrantem, undis liquentibus exstinxit et anxia cum cura⁶ imis penetralibus abdidit.⁷

Meleager dis faventibus⁸ invulnerabilis et fortunatus adolevit. Iam adulescens multa fortia facta perfecit. Sed fortitudo eius maxime in venatione Calydonia enituit.

Oeneus enim, cum aliquando ceteris dis sacra fecisset, unam Dianam neglexerat. Ob quem contemptum⁹ dea ingentem in Aetoliam immisit aprum.

Sed erigite animum ad audiendum, describam monstrum horrendum!

Sanguine et igne micabant¹⁰ oculi, setae

hastilibus similes horrebant. Spuma fervida¹¹ fluebat cum stridore rauco¹² per latos armos. Dentes elephantis dentibus aequabantur. Fulmen ab ore venit.

Et quam exitiosus erat setiger¹³ agris, gregibus et hominibus!

Modo crescentes segetes proculcabat,¹⁴ modo maturas metebat et Cererem in spicis interceptit.¹⁵ Sternuntur fetus gravidi¹⁶ cum longo palmite¹⁷ et baccae olivae cum ramis.

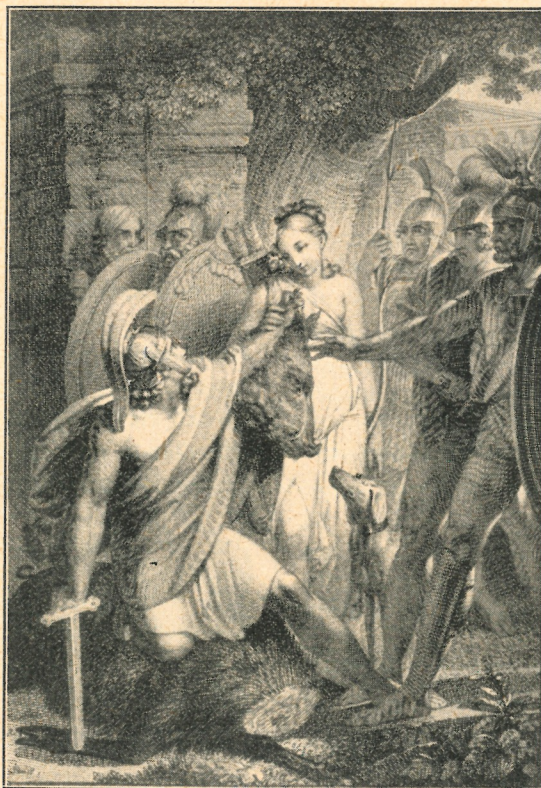
Armenta non pastor, non canes, non tauri truces possunt defendere. Populi dif- fugiunt et in moenia urbis se condunt.

Meleager ob ruinam maerore affectus heroes undique ad feram exstinguendam avocavit.

Venerunt cupidine laudis lecta manus iuvenum: Theseus, Iason, Peleus, Castor et Pollux, Thestyades et alii, heroes nobilissimi, praeter hos Atalanta, virgo fortissima et pulcherrima.

Venatio in aprum in saltu prope Calydonem facta est.

Quo postquam venire viri, pars retia tendunt,¹⁸ pars vincula canibus adimit, pars signa pedum setigeri sequuntur. In saltu erat vallis concava,¹⁹ ubi ima salix lenta,²⁰ ulvae,²¹ iuncique palustres²² et cannae tenebant.²³

1 nyakáról levágott 2 vad tekintettel néznek az ifjúra 3 elneveztek 4 a sors fonalát szövő 5 karót helyezvén a tűzbe 6 féltő gondoskodással 7 legfelsőbb szobájába rejtette 8 az istenek kegyéből 9 e mellőzés miatt 10 villogtak 11 tüzes tajték 12 zúgó sistergéssel 13 vadkan 14 a csak éppen sarjadzó vetést letaposta 15 a vetést kalászos állapotában megsemmisítette 16 a dús termés a földre terül (megsemmisül) 17 szőlőtő 18 hálót vetnek 19 öblös, mély 20 hajlékony fűzfa 21 káka 22 mocsári szittyó 23 és nád tenyészett.

Hinc aper excitus²⁴ violentus in medios hostes ruit. Emicat²⁵ ignis ex oculis, ex pectore flammam spirat, spargit dissipatque²⁶ canes latrantes. Mox venatores petit multosque ictus letiferos dat.

Complures heroum iam aut vulnerati aut occisi sunt, cum Atalanta nervo suo sagittam imposuit et arcu expulit. Arundo sub aure eri²⁷ in corpore fixa setas statim sanguine rubefecit.²⁸ Primus hoc Meleager conspexit et beluam prorsus obtruncavit.

Socii clamore testantur gaudia²⁹ et mirantes immanem bestiam spectant. Exuviae³⁰ apri Meleagro debitae erant, qui vitam monstri ademit. Sed hic amore Atalantae captus, exuvias virgini dono obtulit. Quod cum Thestyades duo concedere noluisent, eos Meleager iratus interfecit.

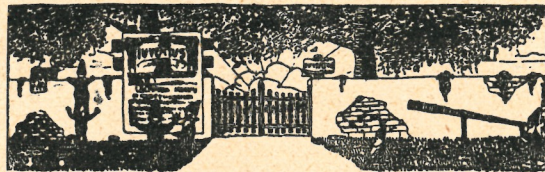
Althea mater simul audivit filii victoriam et mortem ab illo fratribus illatam. Maestis clamoribus implet urbem et vestes auratas vestibis atris³¹ mutat, incerta, utrum filio veniam daret, an ultrix esset fratrum mortuorum. Et quia Parcae die natali Meleagri statuerant, ut ligno fatali combusto vitam amitteret, mater repentina ira adducta stipitem bene diu servatum protulit et flammis imposuit.

Quo facto Meleager inscius atque absens illa flamma uritur et ignibus torreretur viscera sentit,³² sed dolores virtute superat, donec igne intestino³³ paene consumitur. Frustra genitricem facti paulo post poenituit, vitam in defunctum revocare non potuit.

Omnis Aetolia luctu completa est. Mater maerore mortem sibi conscivit, sorores autem tam miserabiliter de eius morte conquestae sunt, ut Diana eas in aves meleagridas³⁴ transformaverit.

²⁴ kiüzetve ²⁵ láng szökik ki szeméből ²⁶ szétszórja
²⁷ a vadállat füle alatt ²⁸ pirosra festette a vérrrel
²⁹ mutatják örömeiket ³⁰ lenyúzott bőr ³¹ aranyos ruháját gyászruhával cseréli fel ³² érzi, hogy belei elsovradnak ³³ benső = belül égető ³⁴ gyöngytyúkokká.

Qui legitis flores et humi nascentia fraga :
Frigidus, o pueri, fugite hinc, latet anguis
in herba!

LECTORIBUS MINIMIS.

Cancer et vulpes.

Cancer aliquando ex fluvio prorepens in prato viridi ambulabat. Forte eodem venit vulpes, quae cum amnicolam¹ conspexisset, per ludibrium eum salutavit:

«Salve carissime! Quo tam commode? Visne fortasse pratium peragrarere? Mihi potius retro ire, quam procedere videris.»

Cancer ingenii sagacis² statim respondit: «Amice, tu genus meum naturamque meam minime cognoscere videris. Sum generis nobilis et optimi multoque celerior, quam tu et genus tuum. Velis mecum cursu certare!»

«Libenter», — cachinnavit vulpes — «visne mecum Romam aut Brundisium currere?»

«Minime» — sequitur dictis dicta — «non tam longum iter. Satis habebō duo milia passuum.»

Ad haec vulpes: «Oh modo duo milia passuum?»

Tardigradus³ iterum sic orsus: «Immo dabo tibi procursum⁴ quoque. Quem si non suscipis, cursum efficere minime possum.»⁵

«Et quantum procursum?» — incipit astuta.⁶
«Accurate longitudinem tuam. Tu ante me

¹ folyamlakó, t. i. rák ² éles eszű ³ lassújárású
t. i. rák ⁴ előny ⁵ nincs módomban versenyt futni
⁶ a ravasz, t. i. róka.

stabis, ego inter pedes tuos et cum «Age» exclamavero, rapido cursu abibimus.»

A vulpe omnia probata sunt.⁷ Tum octipes⁸ inter pedes posteriores vulpis stans illaque non sentiente caudam magnam et villosam⁹ brachiis comprehendit et magna voce exclamavit: «Age!»

Vulpes cursu anhelo aufertur¹⁰ et cum iam metam assecutus esset, retro se vertit et clamore pratum implet.

«Ubi es carissime? Quamdiu te exspectem?»

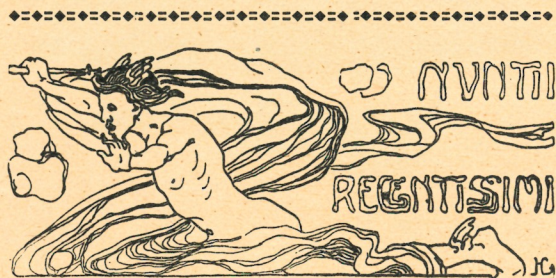
Cancer autem, qui interea se in terram de cauda demisit, ridet a tergo.

«Quid opus est vocibus superbis? Ego iam pridem hic sto teque exspecto. Cur tam tarde venis?»

Vulpes conterrita obstipuit et erubescens¹¹ cito pede cancrum deseruit.

Eugenius Márkus dr.

⁷ mindenbe beleegyezett ⁸ nyolclábú, t. i. rák
⁹ bozontos ¹⁰ lihegve fut tova ¹¹ megszégyenülten.

Aedes gymnasii ordinis Cisterciensis Idibus Septembribus sunt dedicatae¹ Budapestini. Caerimoniis excellentissimi et illustrissimi primorum civitatis aderant.

Missam sollemnem Adolphus Werner abbas Zirciensis celebravit, quam secuta est aedium consecratio.² Orationes festivae adventum Ordinis in patriam nostram, missionem eius singularem, itemque bene merita de edocendis iuvenibus pertractabant. Orationibus pulcherrimis, qui aderant, maxime delectabantur.

Octingenti anni praeterierunt, ex quo tempore Ordo ille illustrissimus in patria nostra muneribus, quae civitati maximo usui erant, fungitur, Ordini autem gravitatem et amplitudinem³ maximam paraverunt.

*

Ludi bellici autumnales exploratorum. Iam aliquot annos instituit⁴ autumnus

societas exploratorum⁵ ludos bellicos ad agilitatem, sollertiam, fortitudinem et disciplinam singularum catervarum probandam et exercendam. Hoc anno ludis sub finem mensis Septembris ad Mogyoród iussis circiter 4000 exploratorum Budapestinensium et e regione Budapestini interfuerunt.

Secundum propositum et rationem belli⁶ pars una exploratorum ut Hispani, partem alteram Indianos indigenas armis subigere volebant. — Dux Hispanorum *Andreas Schrank*, Indianorum vero *Aemilius Buczkó*, tribuni⁷ exploratorum erant.

Infesto modo concursum et in certamine supremo victoria Hispanorum erat.

Post prosperum dimicationis eventum exploratores Budapestinum retrogressi vexillum regni Hungariae honore prosequabantur eique sarta affixerunt.

*

Iuxta oppidum Tiszapolgár in comitate Szabolcs, prope vicum Basa-tanya nuperime sepulcrum vetustissimum effossum est, in quo miles quidam aetatis aeneae⁸ sepultus iacuit. Corpus nudis ossibus cohaerens⁹ in busto¹⁰ subsidens¹¹ repertum est, iuxta ossa reliquiae: vasa, patinae et instrumenta varia in lucem prodierunt. Aetas reliquiarum circa 5—6 milia annorum est.

Sepulcrorum numerus in dies augetur, usque adhuc sex effossa sunt. Magna pars reliquiarum in museo Borsod-Miskolc collocata est, aliquot exempla *Georgius Muxton*, professor Londiniensis — cuius cura¹² fossiones factae sunt¹³ — secum in Britanniam exportavit.

*

Terrae motus, qui partem occidentalem insularum Hawaiensium nuperime treme fecit, incolas ingenti terrore percussit. Hac parte insularum tres montes, flammam eructantes sunt, quorum eruptiones instant.¹⁴

*

Octoginta anni praeterierunt, ex quo *Ludovicus Lóczy*, clarissimus ille viator¹⁵ et

¹ avatták fel ² felszentelés ³ tekintélyt ⁴ rendez
⁵ cserkészszövetség ⁶ haditerv szerint ⁷ parancsnokok ⁸ rézkori ⁹ a csontváz ¹⁰ a sírban ¹¹ guggoló helyzetben ¹² felügyelete alatt ¹³ folytak az ásások ¹⁴ kitéréssel fenyeget ¹⁵ utazó.

indagator desertorum¹⁶ Chinae natus est. Ante quinquaginta annos una cum Adalberto e comitibus Széchenyi expeditionem in Asiam duxit et usque ad fines Tibetanos, quos dicunt, pervenit.

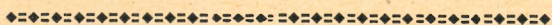
Vir doctus abhinc novem annos e vita discessit. Monumentum eius nuperrime detectum est¹⁷ Tihonii,¹⁸ iuxta lacum Balatonis, quem omnibus melius et noverat et dilexerat.

Multa eius supersunt opera, quae res geographicas et naturales pertractant, sed eruditione, sapientia atque gravitate prae ceteris celebrantur: *De rebus naturalibus imperii Chinensis*¹⁹ et *Summa studiorum naturalium lacus Balatonensis*,²⁰ quae longe lateque vagantur.²¹

*

Ad portum urbis Caesarisburgi (Cherbourg, in Gallia) a. d. IV. Cal. Oct. appulsa est navis *Georgii Claude*, viri rebus naturalibus²² doctissimi, qui in insula Havanna instructiones ad usurpandos maritimarum, quae dicuntur energiarum calores, parat.²³ Experimenta anno proximo in Havanna persequentur, quia temperatius tempus anni²⁴ exspectandum est.

¹⁶ pusztaságainak kutatója ¹⁷ lepleztetett le ¹⁸ Tihonyban ¹⁹ a kínai birodalom természeti viszonyai ²⁰ a Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei ²¹ világhírűek ²² kiváló természettudós ²³ a tenger hőenergiájának kihasználására szolgáló berendezkedéseket készít ²⁴ enyhébb évszak.

Resignatio.

— Nonne, filius tuus adhuc universitatem frequentat?

— Ita.

— Et quid, si studia absolverit, ex eo fit?

— Homo senex.

Debitor limatus.¹

— Quando sperare possum te aes alienum, quod apud me contraxeras, redditurum esse?

— Semper, quaeso, semper.

Urbanitas dubia.

Quidam in magno tumultu forte brachii² latus² fodit² alicuius heri, qui ira fervens eum inclamat:

— Pecus caecum!

— Gratulor, — respondet ille, — ego vero sum — Alexander Kovács.

Medicamentum calvitiei.

— Ego quoque calvus fui, sed ut capilli accrescerent. lac potavi.

— Magnificum! Hoc etiam ego experiar!

— At, opinor, tu frustra niteris. Ego enim capillos curare iam infans incepti, — cum lacte matris.

Adversarius urbanus.

Uxor pugilatoris (ad coniugem, qui post luctationem domi aeger in lecto iacet): Eia, tuus adversarius maxima eminet urbanitate! Haec enim in epistola sua de te scribit: «Salutem plurimam dico et caro meo amico, coniugi tuo. Ex imis praecordii³ amicas manus ei porrigere post luctationem nostram optabam, sed proh dolor, exspectare, dum animum³ iterum³ reciperet³ minime potui».

In foro piscatorio.

— Sunt hi pisces recentes?

— Me hercle, sunt. Certe vides caro huius quam vivide rubra sit.

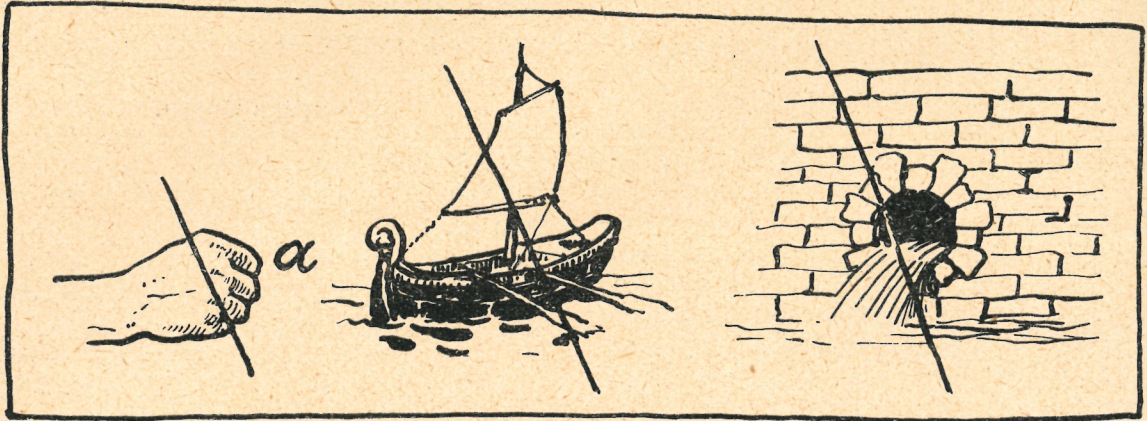
— Quid ad rem! Nasus quoque tuus rubescit, et tu saltem 50 annos natus esse mihi videris.

Felicianus Gondán.

¹ udvarias ² karjával meglök ³ (az ájulásból) magához tér.

AENIGMATA.

I.

II.

III. Syllabis sequentibus: A, Ar, bor, bra, cal, Cen, cun, da, e, I, Lu, men, mi, mus, na, ni, ni, Nu, per, quil, Se, sor, sus, Ta, ta, Ten, tor, Um, componenda sunt nomina hisce circumscripta:

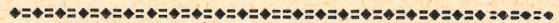
1. antrum Luperci in monte Palatino (3 syll.)
2. e contrario dicitur: corpus (3 syll.)
3. iudex morum (2 syll.)
4. uxor Tarquini Prisci (3 syll.)
5. in ea sedent aves (2 syll.)
6. rex Albae Longae (3 syll.)
7. hunc inscripsit titulum mathematicus quidam clarissimus Hungarorum operi suo (3 syll.)
8. Dominus noster (3 syll.)
9. pulvis et... sumus (2 syll.)
10. milites legionis secundae (4 syll.)

Litterae horum nominum initiales deorsum lectae nomen reddunt Christianae sapientiae scriptoris, qui Ciceronis stilum tam feliciter est consecutus, ut Christianus Cicero merito sit appellatus.

IV.

- 9, 17, 11, 22, 1 = alio verbo: colloquium
 8, 21, 29, 23, 2 = praenomen Romanum
 27, 19, 32, 30, 3 = quod in occulto est
 24, 13, 16, 33, 18 = hos notat censor
 25, 7, 6 = pronomen interrogativum
 5, 26, 34, 15 = ... sobrius saltat
 28, 12, 20, 10, 14 = ... facit parvorum unda frequens fluviorum
 31, 4 = particula, qua aliquid vetiturus uteris.
 1—34: proverbium.

V. Supple vocabula subserta desideratis litteris initialibus; reddent tibi locum natalem cuiusdam scriptoris Romani:
 —atet, —ditus, —umor, —ger, —olo, —ter, —ter, —ors.

Solutiones aenigmatum Numeri I.

I. Quae nocitura tenes, quamvis sint cara, relinque: Utilitas opibus praeponi tempore debet. Catonis distichon.

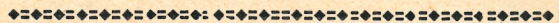
II. *Series directae*: 1. Eugenius; 7. pie; 8. Ida; 9. ad; 10. mi; 12. ac; 13. vado; 14. id; 16. co; 17. ta; 18. Nomentum; 19. os; 20. L. e.; 21. se; 22. llus; 23. di; 25. as; 26. it; 27. ara; 29. iru; 30. sabbatum. — *Series libratae*: 1. Epaminondas; 2. diu; 3. Ge; 4. ii; 5. uda; 6. sacramentum; 10. macella; 11. idoneus; 15. dos; 17. tus; 24. ira; 26. iru; 28. ab; 29. it.

III. Asinius Pollio. —

IV. 1. Hannibal; 2. Ennius; 3. Romulus; 4. Oenone; 5. Daedalus; 6. Othrys; 7. Tacitus; 8. Ulixes; 9. Semiramis. — Nomen rerum scriptoris ex litteris initialibus: Herodotus.

V. Ennius; Manes; Simois; Micipsa; vige. Proverbium: «Si magnus esse vis, a minimo incipe».

VI. Gaudeo, amicus, Iuna, liber, ira, evitat, nomen, umbra, socius. Nomen imperatoris Romani: Gallienus.

Moderator ephemeridis: EUGENIUS FRAY DR.

Budapest, I., Verpeléti-út 22.,

ad quem epistulae et manuscripta mittantur.

Administratio ibidem.

Sumptibus Societatis Magistrorum Intermedi-scholarium Catholicorum. — A Katholikus

Középiskolai Tanáregyesület költségen.

(Praeses: STEPHANUS ACSAY DR., elnök.)